

Anteckningar från workshop 4

Det fjärde och sista seminariet i serien om fysisk planering hade temat ”Den regionala mosaiken”. **Stig Roland Rask, Reglab, Charlotta Fredriksson, WSP och Mats Helander, Östsam**, önskade alla varmt välkomna till Norrköping.

– Vi tycker det är väldigt roligt att få vara värdar de här dagarna, vi menar att hela idén med Reglab är angelägen och bra, sa Mats.

Jan-Erik Lund från Östsam berättade om att man står inför att ta fram en strukturbild. Östsam tog fram en RUP 2006, som föregicks av ett mycket omfattande arbete med statistik om arbetsmarknad, näringsliv, demografi och flyttströmmar. Nästa RUP beslutades 2012.

– Det har varit mycket centralt och en framgångsfaktor för oss i vårt arbete och vår process att åstadkomma en gemensam, likartad bild över läget i regionen för att hitta lösningar, idéer och tankar om hur vi kan gå vidare. Vi arbetar utifrån att det inte handlar om att förankra – det betyder ju att man har något färdigt man vill att någon annan ska ställa upp på – utan om att ha ett tidigt utbyte. Det är viktigt att alla är överens om hur regionen, bekymren och utvecklingspotentialen ser ut. Då kan alla aktörer bli påskyndare.

Ett viktigt moment i arbetet har varit återkommande dialog med kommunerna.

– Det finns ingen övre gräns för hur mycket tid och kraft man kan ägna åt dialoger med kommunerna. Mellan RUP-processerna hade vi vad som kan beskrivas som utvecklingssamtal med kommunerna. I flera av de mindre satte man av mycket tid för detta. Det var roligt och givande att diskutera den enskilda kommunen i det större sammanhanget och hur de skulle kunna agera för att dra nytta av utvecklingen.

Processen rubbade Östgötarnas självbild en aning.

– Vi trodde vi var en framgångsrik, rik region med välutbildade invånare som jobbar mycket. Tvärtom visade det sig att vi har ganska låg utbildningsnivå, inkomstnivå och hög arbetslöshet. Detta var lite chockartat, framförallt för politikerna. När bristerna blir synliggjorda blev det en bra diskussion.

Regionförbundet lämnade flera rekommendationer till kommunerna. De handlade bland annat om att kommunerna skulle utarbeta en regional strukturplan där regionala intressen av rumslig karaktär skulle redovisats, översiktliga planer som sträckte sig över flera kommuner och om att analysera de enskilda orternas roll i den regionala Ortsstrukturen. Man sa också att planeringen borde inriktas mot nybyggnation i anslutning till befintlig bebyggelse.

– Vi spände bågen så mycket att vi visste att vi skulle få synpunkter, vi testade hur långt vi kunde gå. Och det togs emot väldigt väl, och vi fick en seriös behandling av RUPen när det blev konkret, inflikade Mats Helander.

– Ingen av kommunerna protesterade, men det faktum att vi har haft mycket dialog har bäddat för det avslutade Jan-Erik Lund.

Efter Östsams presentation tog **Dag Johansson**, f.d. stadsarkitekt i Norrköping, med hela gänget på en mycket spännande och lärorik promenad i Norrköpings fantastiska industrilandskap.

Nästa dag inledde **Stefan Dahlskog**, Regionförbundet Ötsam, med erfarenheter från forsknings- och utvecklingsprojektet Den attraktiva regionen (DAR), där ett av de sex pilotprojektet genomförs i Östergötland.

DAR är ett treårigt samverkansprojekt som initierades av Trafikverket 2013, som en följd av projektet Den goda staden. Boverket och SKL är aktiva parter medan Energimyndigheten och Tillväxtverket följer projektet. Utöver Ötsam har Region

Gävleborg, Länsstyrelsen i Västmanlands län med varsitt pilotprojekt, Regionförbundet i Kalmar län har två. Kommuner, kollektivtrafikaktörer är också kopplade till projekten. DARs utgångspunkter är ett integrerat synsätt på hållbar utveckling, samspelet mellan rumslig utveckling och transportinfrastrukturplanering och ”governance” – här i betydelsen nätverk, samspel och samagerande.

– Vi har sett pilotprojektet som ett sätt att testa idéer och tankegångar att jobba vidare med, säger Stefan.

Östsams pilotprojekt har fyra övergripande mål:

- Identifiera de funktionella sambanden mellan Linköping-Mjölby-Motala och de större tätorterna.
- Identifiera orternas särarter och specifika tillgångar.
- Föreslå hur olika regionala verksamheter bör lokaliseras för att bidra till flerkärnighet och komplementaritet.
- Föreslå infrastruktur- och kollektivtrafikåtgärder som stödjer en sådan utveckling.

Några av projektets medlemmar medverkade i en paneldiskussion: Oskar Lindgren, Linköpings kommun, Peter Linnskog, Trafikverket, Stefan Dahlskog och Johan Mases, Regionförbundet Östsam.

– Många ropar i dag på infrastruktur och menar att det är lösningen för att en region ska utvecklas. Vi tror inte det, det är *en* viktig bit, men en rad andra faktorer påverkar den regionala utvecklingen. För oss, som förfogar över infrastrukturutvecklingen, är det viktigt att kunna bidra på ett klokt sätt. DAR-arbetet visar det goda exemplets kraft, alla aktörer pratar konstruktivt i stället för att bevaka och vara rädd om sin position, menade Peter Linnskog.

Panelen avslutade med några tips när man går in i ett samverkansprojekt:

– Underlätta det goda samtalet, ta reda på vad som gjorts innan och lägg tid på att diskutera målet med projektet.

Bengt Nyman från Bostadsplaneringskommitténs sekretariat berättade om arbetet som ska presenteras i mars. Den parlamentariska kommittén tillsattes förra hösten, den leds av Rose-Marie Frebran, landshövding i Örebro. De tio kommittéledamöter har föreslagits av riksdagens politiska partier och har både regional eller kommunal förankring. Till sitt förfogande ha kommittén 21 experter.

– Vi ser detta som ett utmärkt tillfälle att testa våra idéer, inledde Bengt.

Uppdraget har två delar:

- Hur bör regelverken för fysisk planering och för planeringsunderlaget på regional nivå se ut för att tillgodose bostadsförsörjningsbehovet och kommunernas behov av underlag?
- Vilka olika former för samverkan och samordning behövs mellan fysisk planering, planering för bostadsförsörjning, regionalt utvecklingsarbete samt planering för infrastruktur och kollektivtrafik?

– Många aktörer är inblandade i den regionala planeringen. Våra direktiv tar inte bara upp den fysiska planeringen och planering för bostadsförsörjning, utan även det regionala utvecklingsarbetet, planering för infrastruktur och kollektivtrafik. I dag sker alltför mycket arbete i stuprör där var och en planerar för sitt eget bästa.

Kommittén arbetar utifrån några iakttagelser som:

Det finns ett glapp mellan administrativa och funktionella gränser, bostadsfrågan är en tillväxtfråga – inte enbart en välfärdsfråga, flera frågor som påverkar bostadsförsörjningen är nationella samt att sektorsvis planering inte förmår att fungera som ett system.

Några av sekretariatets arbetshypoteser är:

– Vi konstaterar att kommunerna fortsatt är basen för både planering för

bostadsförsörjning och fysisk planering, men menar att regionen ska avgöra om regional planering ska ske.

- Vi vill införa ett nationellt rådslag. Minst en gång vart fjärde år ska regeringen, efter förebild från Danmark, avge en nationell viljeinriktning när det gäller den fysiska planeringen, kalla det en nationell strukturbild.
- Vi vill införa en tydlig regional nivå för fysisk planering och frågor som har med bostadsförsörjning att göra.
- Det regionala utvecklingsansvaret som tar sig i uttryck av RUP ska tillföras en rumslig eller fysisk dimension.
- Fysisk planering på regional nivå ska vara obligatorisk i hela landet och ansvaret ska ligga på den aktör som har det regionala utvecklingsansvaret.
- En fysisk regional plan får, men måste inte upprättas. Planen ska vara vägledande för översiktsplaner, detaljplaner och områdesbestämmelser. Den ska gälla minst fyra år och uppdateras vart fjärde år.

Sist ut var **Josefina Syssner**, Centrum för kommunstrategiska studier vid Linköpings universitet. Hon berättade om sin forskning som bland annat handlar om vilken betydelse visionsdokument har.

– I samtliga verksamheter används olika typer av bilder och berättelser. De används som styrinstrument. Min teoretiska utgångspunkt när jag närmar mig visionsdokumenten är att den bild och de beskrivningar man förmedlar om en plats bidrar till att forma människors föreställningar om vad som är möjligt att göra på den platsen.

Hon menade att visioner, visionsdokument och utvecklingsstrategier av vissa kan dömas ut som luftiga och innehållslösa, men att de är viktiga inslag i hur kommuner eller regioner styrs.

Josefina diskuterade enkäten hon hade sänt ut i förväg. Några av frågorna handlade om vilken befattning deltagarna har – här fanns nästan lika många titlar som svarande, och om i vilken utsträckning visions- och utvecklingsdokument är en del av den yrkesmässiga vardagen.

– Det var intressant att få era svar. Vi ska fundera på hur vi kan gå vidare och undersöka hur man arbetar konkret med visioner i regioner i Sverige i dag. Där behövs kunskap.